

KULCSÁR LÁSZLÓ

Idegenhonos növények újabb előfordulásai Vas vármegyében

Bevezetés

Egy hely növényzetét az adott területen őshonos növényfajok, illetve más földrajzi térségekből származó idegenhonos (*adventív*) fajok alkotják. A Kárpát-medencében azokat a növényeket tekintjük őshonosnak, amelyek az utolsó jégkorszakot túlélték, vagy még a neolitikum előtt természetes úton visszatelepettek, míg az idegenhonos fajok megtelepedése közvetve vagy közvetlenül az emberi tevékenységre vezethető vissza. Az idegen fajokon belül a behurcolás, illetve a betelepítés időpontja alapján két csoportot különböztetünk meg: az Amerika felfedezése előtt megjelent növényfajokat „őjövevény” növényeknek (*archeofitonoknak*), a későbbieket „újjövevény” növényeknek (*neofitonoknak*) nevezzük.¹ A megkülönböztetést az indokolja, hogy az archeofitonok viszonylag közelebbi területekről – döntően a Mediterráneumból – származnak, és így terjedésük jobban hasonlít a természetes flóravándorlásokhoz. Ezzel szemben a neofitonok többnyire távolabbról – akár más kontinensről – érkeznek és nem ismert, hogyan alkalmazkodnak a hazai ökológiai viszonyokhoz.

Számos példa bizonyítja, hogy egyes újjövevény növényfajok komoly ökológiai problémákat idéznek elő a természetes növényközösségekben. Gondoljunk csak a korábban hazánkban dísznövényként telepített magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) vagy

selyemkoró (*Asclepias syriaca*) esetére, melyek mára nemkívánatos özöngyomként viselkednek. Egyes fajok olyan humánegészségügyi kockázatot is hordoznak, mint az ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*) pollenje által okozott allergiás megbetegedések. A számos negatív példa ellenére az idegenhonos fajok terjedését nem sikerül megállítani, sőt az utóbbi évtizedekben a hazánkban megfigyelt adventív növényfajok száma meredeken emelkedő tendenciát mutat.²

Az adventív növények egy része természetes folyamatok eredményeképpen, leginkább a mediterrán térségből északi irányba történő terjedésének következtében jutnak el hazánkba. Ebben a folyamatban minden bizonnyal a klímaváltozás is komoly szerepet játszik, mivel a délszaki növények terjedésének gátat szabó erős és tartós fagyokkal járó, hideg kontinentális téli időjárás az elmúlt évtizedekben sokat veszített erejéből. De az adventív növények terjedésében a természetes folyamatokkal szemben az emberi tevékenység hatása még kifejezettebb. Az utóbbi évtizedekben felgyorsult globális kereskedelmi tevékenység az áruk, a turizmus pedig az emberek tömegeinek kontinensek közötti mozgásával jár együtt. Ezek a folyamatok pedig magukban hordozzák a növények egyes szaporító képleteinek – magok, termések – világméretű vándorlásának lehetőségét. Közülük is kiemelt sze-

1 Botta-Dukát Zoltán: A növényi invázióhoz kapcsolódó fogalmak. In: Csiszár Ágnes (szerk.): Inváziós növényfajok Magyarországon. Nyugat-Magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 2012. 10–11. p.

2 Molnár Csaba et al.: Az *Oenothera pycnocarpa* Atk. et Bartl. Magyarországon, és kiegészítések néhány idegenhonos faj hazai elterjedéséhez. = Botanikai Közlemények, 2020. 2. sz. (továbbiakban: Molnár, 2020.) 177–202. p.

repe van a vasút- és közúthálózatok nemzetközi összekapcsolásának, valamint a nemzetközi dísznövény-kereskedelemnek, amely mára az adventív növények terjesztésének egyik legfontosabb szereplőjévé lépett elő.

Az elmúlt közel két évtizedben a hazai tendenciához hasonlóan Vas vármegye területén is számos újjövevény idegenhonos növény előfordulási adata vált ismertté, közülük több hazánk flórájára nézve is újnak bizonyult.

2000-ben Balogh Lajos és Vidéki Róbert Püspökmolnári határában a Rába jobb partján bukkant rá a sárga bohócvirág (*Mimulus guttatus*) feltehetően kertből kiszökött példányára.³

Mesterházy Attila 2005-ben hazánkban elsőként találta a mediterrán eredetű bíboros golyaorr (*Geranium purpureum*) töveit Szombathely vasútállomásán.⁴ Kulcsár László 2007-ben a szürös máriatövis (*Silybum marianum*) első vasi adatát közölte egy Gérce melletti szántóföldről.⁵ Keszei Balázs és Balogh Lajos 2012-ben a piros gyűszűvirág (*Digitalis purpurea*) a Kőszegi-hegységben történő meghonosodásáról számoltak be.⁶ Mesterházy Attila és Király Gergely 2013-ban egy kelet-ázsiai gyomnövény, az óriás muhar (*Setaria faberi*) Vas vármegyei előfordulási adatait publikálták a felső Rába völgyéből és a Kemeneshátról.⁷ Schmidt

Dávid 2016-ban a heverő kutyatej (*Euphorbia prostrata*) és a négylevelű csészepörc (*Polycarpon tetraphyllum*) szombathelyi felbukkanásáról tudósított,⁸ valamint a csókalábú útifű (*Plantago coronopus*) első Vas vármegyei adatait közölte.⁹ Balogh Lajos 2016-ban Csákánydoroszló egyik vizesárkának rézsűjében a szálkanyak (*Phuopsis stylosa*) kertből kivadult példányait figyelte meg.¹⁰ Schmidt Dávid 2019-ben megjelent közleményében a vonalas létesítmények – közutak és vasútvonalak – Vas vármegyei szakaszain 22 adventív növényfaj terjedésére hívta fel a figyelmet. Közülük a szikár mezeviperje (*Catapodium rigidum*), az aszályfű (*Eleusine indica*), a parti köles (*Panicum riparium*), *Dittrichia graveolens* és *Sporobolus vaginiflorus* a vármegye területén korábban nem ismert, új fajoknak bizonyultak.¹¹ Balogh Lajos 2022-ben Szombathely belterületén a dél-amerikai származású sárgás varjúláb (*Coronopus didymus*) alkalmi megjelenését figyelte meg.¹²

Folytatva az előbbiekből megkezdett felsorolást, jelen közleményben Vas vármegyeiben az elmúlt közel egy évtizedben megfigyelt idegenhonos növényfajok újabb

- 3 Balogh Lajos et al.: Új adventív növény a hazai flórában: a sárga bohócvirág (*Mimulus guttatus* Fischer ex DC.). = *Kitaibelia*, 2001. 2. sz. 329–345. p.
- 4 Mesterházy Attila: *Geranium purpureum* Vill. előfordulása Magyarországon. = *Kitaibeila*, 2006. 1. sz. 65. p.
- 5 Kulcsár László: *Silybum marianum* (L.) Gaertn. előfordulása a Nyugat-Dunántúlon. = *Flora Panonica*, 2007. (továbbiakban: Kulcsár, 2007.) 187–188. p.
- 6 Keszei Balázs – Balogh Lajos: Lábujjhegyen Keletnek? [A piros gyűszűvirág (*Digitalis purpurea*) lapangó meghonosodása Magyarországon]. = *Vasi Szemle*, 2012. 5–6. sz. 546–562. p.

- 7 Mesterházy Attila – Király Gergely: Az óriás muhar (*Setaria faberi* Herrmann) előfordulása Magyarországon. = *Kitaibelia*, 2013. 1–2. sz. 136–141. p.
- 8 Schmidt Dávid: *Euphorbia prostrata* Aiton és *Polycarpon tetraphyllum* L. felbukkanása a Nyugat-Dunántúlon. = *Kitaibelia*, 2016. 1. sz. (továbbiakban: Schmidt, 2016.) 161. p.
- 9 Dávid Schmidt et al.: Coastal newcomer on motorways: the invasion of *Plantago coronopus* in Hungary. = *Studia Botanica Hungarica*, 2016. 2. sz. 319–334. p.
- 10 Balogh Lajos – Mesterházy Attila: Két új adventív faj előfordulása Magyarországon a buzérfélék (*Rubiaceae*) családjából. = *Kitaibelia*, 2017. 2. sz. 286–296. p.
- 11 Schmidt Dávid: Vonalas létesítmények mellett terjedő növények Vas megyében. = *Vasi Szemle*, 2019. 2. sz. 160–174. p.
- 12 Balogh Lajos: A sárgás varjúláb (*Coronopus didymus*) fellépése Szombathelyen. = *Botanikai Közlemények*, 2023. 1. sz. 90. p.

előfordulási adatait gyűjtöttem össze és mutatom be. A közölt előfordulási adatok többsége a szerző saját megfigyelése. Ettől eltérő esetben a faj ismertetésekor az adatközlő személyét is feltüntettem. A növények felsorolása a tudományos nevük szerinti betűrendben történik. A fajok magyar és tudományos elnevezése tekintetében az *Új magyar fűvészkönyv* névhasználatát követtem.¹³ Az egyes fajok rövid alaktani jellemzésén kívül a megtelepedés körülményeire, illetve a termőhelyre vonatkozó ismereteket is közreadom. Az ismertetett növények felismeréséhez az élőhelyükön készített fényképek nyújtanak segítséget.

Enumeráció

Bánati sáfrány (*Crocus banaticus* J. Gay)

A sáfrányfajok többsége tél végi, kora tavaszi virágzásával a kertek kedvelt díszje. A hazánkban honos fajok mindegyike tavasszal hozza virágait, azonban a nemzetségen belül őszi virágzású fajok is találhatóak. Egyik közülük a szűk elterjedési területtel rendelkező bánati sáfrány, amely a Balkánon, Erdélyben és a Kárpátok peremterületein fordul elő. Jellegzetessége, hogy október elején megjelenő lila virágaiban a 6 lepellevele közül a 3 belső és 3 külső eltérő alakú, és bibéje rojtokra hasadozó (1. kép). Ősszel leveleket nem hajt, azok csak a virágzást követő év tavaszán fejlődnek ki. A bánati sáfrány hazánk mai területén gyűjteményes kertekben telepítve található. Vas vármegyében a Jeli és a Szelestei arborétumban is nagy egyszámú állományai élnek. A növény azonban a Jeli arborétumból a szomszédos gyertyános tölgyes erdőbe „szökött”, ahol mára ezres egyszámú

13 Király Gergely (szerk.): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság Jósvafő, 2012.

meghonosodott, önfenntartó állománya alakult ki.

Kerti (hasindító) kutyatej (*Euphorbia lathyris* L.)

Vélhetően mediterrán eredetű, hazánkban kerti dísznövényként ültetett faj, amely alkalmi kivadulóként Európa nagy részén előfordul. Kopasz, szürkészöld színű növény, jellegzetes habitusát a keresztben átellenes lándzsás, hegyes szárleveleinek, illetve nagy háromszög-tojásdad gallérkaeveleinek köszönheti. A fajnak Vas vármegyében a Kőszegi-hegységből és a Répce-síkról,¹⁴ Sárvár-Rábasömjén mellől,¹⁵ Káld határából¹⁶ néhány alkalmi kivadulása ismert. A kivadulás minden bizonnyal a kerti zöldhulladék kihordásának az eredménye. A növény 2024 tavaszán Sárvár belterületén térkövel burkolt terület fugájában is megjelent (2. kép).

Foltos kutyatej

(*Euphorbia maculata* L.)

Dúsan elágazó szárú, a talajon elfekvő egyéves növény. Szórt állású levelei gyakran vörös foltot viselnek, de a folt néha hiányozhat (3. kép). Az apró, nem feltűnő virágzatok magányosan fejlődnek, 1,5–2 mm-es toktermése rányomottan szőrös. A faj hazánkban elsősorban települési környezetben meghonosodott Észak-Amerikából származó újjövevény. Jellemző élő

14 Király Gergely – Király Angéla: Adatok és kiegészítések a magyar flóra ismeretéhez III. = Botanikai Közlemények, 2018. 1. sz. (továbbiakban: Király G. – Király A., 2018.) 27–96. p.

15 Molnár Csaba et al.: Az *Iris orientalis* Mill. Magyarországon és kiegészítések idegenhonos fajok hazai elterjedéséhez. = Botanikai Közlemények, 2022. 2. sz. (továbbiakban: Molnár, 2022.) 165–200. p.

16 Kulcsár László: Adatok néhány adventív növény előfordulásához a Nyugat-Dunántúlon. = Kiteibeilla, 2023. 2. sz. (továbbiakban: Kulcsár, 2023.) 185–188. p.

helyei a térkővel burkolt terek, parkolók fugái, járdarepedések, köztéri virágágyások. Kolonizációja az utóbbi egy-két évtizedben gyorsult fel országszerte, így Vas vármegyében is egyre több adata vált ismertté. Előkerült egyebek mellett Bük, Kőszeg, Mesteri, Sárvár, Sótöny, Tanakajd, Táplánszentkereszt, Vasvár települések belterületén.¹⁷ A növény több esetben közterületi virágágyásban jelent meg, ezért terjedésében nagy valószínűséggel a dísnövény-kereskedelem is közrejátszik.

Télizöld (büdös) hunyor (*Helleborus foetidus* L.)

Tél végi, kora tavaszi virágzású gyöktörzsos évelő növény. Nyugat-Európában és Észak-Afrikában honos, hazánkban kertekben ültetett dísnövény. 7–11 keskeny, fogazott karéjból álló, tenyeresen összetett fényes sötétzöld szárlevelei télen is díszítenek. Bókoló, zöld színű virágai 2–4 virágból álló csoportokban már februárban megjelennek. A zöld csészelevelek harangot formálva zárva maradnak, szélükön gyakran barnás, vöröses színeződés látható (4. kép). A növény megdörzsolve kellemetlen szagú. A faj alkalmi kivadulását Keszei Balázs a Kőszegi-hegységben figyelte meg 2020-ban a Szabó-hegyről lefelé vezető út egyik hajtúkanyarjában, ahol 2024 tavaszán is megtalálható volt.¹⁸

Lángszínű sásliliom (*Hemerocallis fulva* L.)

Feltűnően szép, élénk narancssárga színű virágáért kertekben gyakran ültetett, Kínában honos évelő dísnövény. Tőálló levelei szálasak, virágzata a 60–80 cm hosszú szár végén júliustól augusztusig fejlődik. Virágát 6 db 6–10 cm hosszú lepelével alkotja,

a belső lepelcimpák hullámos szegélyűek. A növény legtöbbször a kertből kihordott zöldhulladékkal jut ki a természetbe. Valószínűleg így kerülhetett ki Káld határába is, ahol egy külterületi árok partján jelentős önfenntartó állománya él (5. kép).

Lepidium oblongum Small

Amerikából származó kis termetű (5–30 cm), egyéves, keresztesvirágú növény. Hazánkban elsőként Schmidt Dávid találta 2018-ban Jánosháza vasútállomásán a vasúti sínek mentén.¹⁹ Célzott keresést követően azóta a vármegye több vasútállomásán, így Celldömölkön, Sárváron és Szombathelyen is előkerült.²⁰ A növény a honos rokon fajok közül leginkább a бүдös zsászával (*L. ruderales*) téveszthető össze, attól azonban megkülönbözteti, hogy a felső szárlevelei is szárnyaltak, szára rövid szőrökkel borított. Hazánkban a faj terjedése – a vonatközlekedés közvetítésével – a vasúti sínek mentén figyelhető meg.

Nagy csodatölcsér (*Mirabilis jalapa* L.)

Dél-Amerikában és Mexikóban őshonos, hazánkban feltűnő virágaiért ültetett bokros növekedésű kerti dísnövény. Eredeti hazájában gyöktörzsos évelő faj, azonban nálunk nem télálló, ezért a kertekben magvetéssel egynyári virágként nevelhető. Virágzatával nyáron és ősz elején díszít. A tölcsér alakú virágok érdekessége, hogy éjszakára becsukódnak és csak délután nyílnak ki újra. Hazánkban alkalmi kivadult tövei elsősorban települések közelében tűnnek fel. Vas vármegyében 2023-ban a Bögöt

¹⁷ Kulcsár, 2023. 185–188. p.

¹⁸ Keszei Balázs szóbeli közlése.

¹⁹ Dávid Schmidt – Attila Mesterházy – János Csiky: *Lepidium oblongum* (Brassicaceae) appeared on Hungarian railways: the beginning of a wider European conquest? = Acta Bot. Croat., 2022. 1. sz. 42–50. p.

²⁰ Schmidt Dávid és Mesterházy Attila szóbeli közlése.



1. kép Bánáti sáfrány (*Crocus banaticus*) Jeli, 2017.10.13.



2. kép Kerti kutyatej (*Euphorbia lathyris*) Sárvár, 2024.02.20.



3. kép Foltos kutyatej (*Euphorbia maculata*) Bük, 2022.09.18.



4. kép Büdös hunyor (*Helleborus foetidus*) Szelestei arborétum, 2024.02.24.



5. kép Lángszínű sásliliom (*Hemerocallis fulva*) Káld, 2021.06.26.



6. kép Nagy csodatölcsér (*Mirabilis jalapa*) Bögöt, 2023.09.29.



7. kép Örmény gyöngyike (*Muscari armeniacum*) Nagysimonyi, 2022.04.08.



8. kép Fehér nárcisz (*Narcissus poeticus*) Gércse, 2020.04.24.



9. kép Négylevelű csészepörc (*Polycarpon tetraphyllum*) Sárvár, 2022.06.10.



10. kép Díszeper (*Potentilla indica*) Farkas-erdő, 2018.06.03.



11. kép Kövi varjúháj (*Sedum rupestre*) Nemes-hegyi kőfejtő, 2024.03.17.



12. kép Szúrós máriatövis (*Silybum marianum*) Sárvár, 2020.05.18.



13. kép Gyepes veronika (*Veronica filiformis*) Szelestei arborétum, 2017.04.16.



14. kép Csíkos ibolya (*Viola sororia* 'Priceana') Sárvár, 2024.03.18.

felé vezető bekötőút melletti árokban, a településtől távol jelentek meg a növény virágzó példányai (6. kép). Nem kizárt, hogy a növény magja kertből kihordott zöldhulladékkal kerülhetett oda.

Örmény gyöngyike

(*Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker)

Délkelet-Európában és Kis-Ázsiában honos, kedvelt hagymás dísznövény. Keskeny, szálas, tóálló levelei sötétzöldek, már ősszel kihajtanak és átteleznek. Kék színű, gömbös virágokból álló tömött fürtvirágzata március végén, április elején fejlődik (7. kép). A növény mind habitusában, mind élőhelyigény tekintetében a hazánkban honos fürtös gyöngyikehez (*M. neglectum*) hasonlít. A kertekbe ültetett növény rövid idő elteltével kiszökik a kertekből és a települések zöldterületein, útszéleken, árokpartokon és temetőkben telepszik meg. Vas vármegye számos településének – Gérce, Ikervár, Kenéz, Nagysimonyi, Sárvár, Simaság, Sitke, Sótóny, Pecöl, Táplánszentkereszt, Vát – belterületén, illetve szőlőhegyén is megjelent már.²¹

Fehér nárcisz

(*Narcissus poeticus* L.)

Dél-Európában honos tavaszi virágzású, hagymás kerti dísznövény. 0,5–1 cm széles szürkészöld levelei szálasak, a tőkocsánynál hosszabbak. Virágai a 30–50 cm hosszú tőkocsányon április végén, május elején magányosan nyílnak, a virág 6 db fehér színű tojásdad lepellevelle egymást átfedi. Sárgás színű, gyűrű alakú mellékplepale narancsvörös szegélyű; 6 porzója közül 3-3 eltérő hosszúságú, közülük pollenéréskor csak 3 emelkedik ki a lepelcsőből (8. kép). Hazánkban kertekben, temetőkben sokfelé ültetik, alkalmanként kivadul. Vas vármegyében Sitke szőlőhegyén, illetve egy Gérce melletti legelőn találkozhatunk kivadult állományaival.

21 Kulcsár, 2023. 185–188. p.

Vöröslő ligetszépe

(*Oenothera glazioviana* Micheli)

Hazánkban meghonosodott észak-amerikai származású dísznövény. Nagy termetű (80–180 cm) kétéves vagy évelő faj, melynek díszértékét a júniustól szeptemberig megjelenő nagy, 4–6 cm-es, élénk sárga virágai adják. Jellegzetessége, hogy a bimbó és a virágzati tengely fiatalon vöröses, illetve a szár, a virágzati tengely és a termés feltűnően vörösen pontozott. Hazánkban a kivaduló alkalmi vagy meghonosodott populációi elsősorban falusi, kertvárosi környezetben ruderalis gyomnövényzetben figyelhetők meg.²² Vas vármegyében a növény 2023-ban Sárváron kivadulva a vasúti mentén árokban, illetve a Zuhogó utcai vízelvezető árok partján került elő. A faj előfordulását korábban Vasvár és Csénye határából közölték.²³

Négylevelű csészepörc

(*Polycarpon tetraphyllum* L.)

Apró termetű (3–10 cm) kozmopolita egyéves növény (9. kép). Európában (dél)atlanti-(szub)mediterrán faj, elterjedési területének súlypontja hazánktól délre húzódik.

Vas vármegyéből első megfigyelési adatát Schmidt Dávid közölte Szombathely belterületéről.²⁴ Újabb állománya Sárvár belterületén 2019-ben került elő egy építőanyagkereskedés telephelyén.²⁵ Hazánkban ennek a ritka adventív fajnak Sárváron tucatnyi példányból álló meghonosodott, önfenntartó állománya él. A sárvári állomány magjai valószínűleg Olaszországból származó építőanyag-szállítmánnyal érkezettek, mivel a kereskedés rendszeresen importál közvetlenül olasz beszállítóktól.

22 Molnár, 2020. 177–202. p.

23 Király G. – Király A., 2018. 27–96. p.

24 Schmidt, 2016. 161. p.

25 Kulcsár, 2023. 185–188. p.

Díszeper (indiai számoça) (*Potentilla indica* (Andrews) Focke)

Dél-Ázsiából származó, legyökerező indákkal vegetatívan gyorsan terjedő, évelő kerti dísznövény. Sötétzöld levelei hármasan összetettek. Sárga színű, magányos virágai a levélhórnáljából fejlődő kocsányok végén áprilistól szeptemberig fejlődnek. Feltűnő, élénkpiros színű, kerek áltermése a számoçához hasonló nagyszámú, egymagvú, elhúsosodó aszmagból tevődik össze. A számoçával ellentétben termésének szivacsos húsa íztelen, fogyasztásra nem alkalmas. Kertekből kivadult példányaival elsősorban települések belterületén – közparkok, kultúrgyepek, füves árokpartok – lehet találkozni. Természetes élőhelyeken – erdőszegélyek vagy erdei utak mentén – történő megjelenése szinte kivétel nélkül zöldhulladék-kihordás eredménye. Megyénkben települések belterületein többfelé (pl. Kőszeg, Sárvár, Velem) élnek kivadult állományai, de a növény már megjelent a településektől távol a sárvári Szatmár-erdőben, illetve a Farkas-erdőben is (10. kép).

Kövi varjúháj (*Sedum rupestre* L. s. l.)

Európa magasabb hegységeiben feltehetően honos, hazánkban temetőknben, sziklakertekben ültetett dísznövény. A virágain kívül a díszértékét a talajt sűrűn borító leveles hajtásai adják (11. kép). Elfekvő, kúszó szárán a szürkészöld színű, hengeres levelek szórtan állnak. A levelek csúcsa szálkásan kihegyezett. Öttagú, sárga virágai júniustól nyílnak. A növény a kertekből gyakran kivadul, hazánkban mára meghonosodott. Leggyakoribb élőhelyei a települések belterületei, temetők, elhagyott ipartelepek, ahol gyakran betonozott felületeket is meghódít. Vas vármegyében a kövi varjúhájnak a Vásárosmiske melletti Nemes-hegy felhagyott kőfejtőjében önfenntartó állománya él, ahol

a hazánkban honos borsos és hatsoros varjúhájjal (*S. acre*, *S. sexangulare*) együtt kolonizálják a bányaudvar nyílt felszíneit. Mesterházy és munkatársainak 2003-ban megjelent közleményében tévesen a *Sedum spurium*ként közölt előfordulási adat valójában erre a fajra vonatkozott,²⁶ azaz a faj több mint két évtizede jelen van a kőfejtőben. Vármegyénkbeli a faj előfordulását korábban Csehi belterületi árokpartjáról is jelezték.²⁷

Szúrós máriatövis (*Silybum marianum* (L.) Gaertn.)

Délnyugat-Ázsiából származó, hazánkban szilimarin típusú és más flavonoidokat tartalmazó drogjáért termesztett gyógynövény. Erőteljes, 1,5 m magasra is megnövő, feltűnő bíborlila virágzatú, egy- vagy kétéves fészkesvirágzatú faj. Széles, tövisekkel fogazott függelékkel rendelkező, elálló külső fészkespikkelyek, illetve a fehéren márványozott tőlevelek alapján a hasonló fészkesvirágzatú fajoktól könnyen elkülöníthető (12. kép). Előfordulását Vas vármegyéből először egy Gérce melletti szántóföld szegélyében figyeltem meg.²⁸ Az elmúlt közel egy évtizedben Acsád, Bük, Táplánszentkereszt, Sárvár, Vámoscsalád, Sajtoskál²⁹ határában újabb állományai kerültek elő. Az előfordulások jellemzően szántóföldi területekhez kötődnek. Feltételezhető, hogy terjedésében a növénytermesztés is szerepet játszik a munkagépek által történő terjesztésével vagy fertőzött vetőmagok használatával.

26 Mesterházy Attila – Bauer Norbert – Kulcsár László: A kisaliforniai bazalt tanúhegyek edényes flórája. = Tilia, 2003. 7–165. p.

27 Molnár, 2022. 165–200. p.

28 Kulcsár, 2007. 187–188. p.

29 Keszei Balázs szóbeli közlése.

Gyepes veronika (*Veronica filiformis* Sm.)

Dúsan elágazó, kúszó, legyökerező szárú évelő növény. Négy szziromból álló világoskék virágai április elejétől hosszú levélhóralji kocsányokon fejlődnek a hajtásvégeken (13.kép). Eredeti hazája a Kaukázus és Kis-Ázsia északkeleti része. Európa nyugati és középső, óceáni klímahatás alatti területein a 20. század közepére meghonosodott. Magyarország területén 1971-ben Nagykanizsán gyűjtötték először. Európában nagyon gyakran steril, nem fejlődik magja, és vegetatív úton szaporodik. A többi hasonló veronika fajtól hosszú termés-kocsánya révén könnyen megkülönböztethető. Hazánkban előfordulását elsősorban a települések nyírt kultúrgyepeiben figyelték meg.³⁰ Vas vármegyében a faj 2017-ben került elő a Szelestei arborétum egyik gyepfoltjában.³¹ Jelentős mértékű terjedése az elmúlt években azonban nem volt tapasztalható.

Csíkos ibolya (*Viola sororia* Willd.)

Észak-Amerikából származó gyöktörzses évelő dísznövény, melynek a kertekből kivadult állományai olyan nagy számban jelentek meg, hogy hazánkban már meghonosodottnak tekinthető. Gyors terjedésében a települések belterületén történő egyre nagyobb mértékű ültetésének, üdébb erdőkben az illegális zöldhulladék elhelyezésnek van szerepe. Gyakran csíkokkal vagy pettyekkel díszített, változatos színekben előforduló

virágait március–április hónapokban hozza (14.kép). Vármegyénkben Szombathely, Sárvár, Egervölgy belterületi gyepjeiből,³² és Pecöl belterületi árokpartjáról³³ közölték előfordulását. A faj kivadult példányai Vas vármegye településeinek belterületén árokpartokon, társasházak közötti nyírt gyepekben sokfelé (pl. Bejcgvertványos, Kissomlyó, Kószeg, Sárvár, Sitke) megtalálható.

Összefoglalás

A közleményben 16 idegenhonos növény Vas vármegyei előfordulási adatait ismerttettem. Közülük 11 fajt hazánkban kerti dísznövényként ültetnek, amelyek vagy spontán, vagy emberi közvetítéssel jelentek meg a vármegye flórájában. Az ismertetett idegenhonos fajok közül a *Crocus banaticus*, *Euphorbia maculata*, *Muscari armeniacum*, *Narcissus poëticus*, *Oenothera glazioviana*, *Polycarpon tetraphyllum*, *Potentilla indica*, *Sedum rupestre*, *Veronica filiformis*, *Viola sororia* már meghonosodottnak tekinthető hazánkban, míg az *Euphorbia lathyris*, *Helianthus foetidus*, *Hemerocallis fulva*, *Lepidium oblongum*, *Mirabilis jalapa*, *Silybum marianum* jelenleg még alkalmi megjelenő. A közölt adatok tovább gyarapítják a vármegye adventív flórájával kapcsolatos ismereteket, és felhívják a figyelmet arra is, hogy az emberi tevékenység milyen módon alakítja természetes környezetének növényvilágát.

30 Király Gergely: A *Veronica filiformis* Sm. Magyarországon. = *Flora Pannonica*, 2006. 9–16. p.

31 Kulcsár, 2023. 185–188. p.

32 Király G. – Király A., 2018. 27–96. p.

33 Molnár, 2022. 165–200. p.